

САҢА ОЛОХ

№ 38 (12017) • Балаҕан ыйын 26 күнэ, 2025 сыл, бээтинсэ • 12+

Ситиһии

Улуустааҕы кииннэммит
бибилэтиэкэ дьоһун
ситиһиитэ/3

Үйэтитии

Чурапчы мусуойдарыгар,
архыыбыгар Владимир
Лаврентьев пуондата
тэрилиннэ/4

Саҥа кинигэ

Сэмэн Тумат биир
дойдулаахтарыгар саҥа
кинигэтин билиһиннэрдэ/5

Дьахталлар спартакиадалара ЫҤТЫЛЫННА

Улууска — бу күнүмэргэ. Барыта 5 хамаанда
спорт 5 көрүнгэр күрэхтэстилэр/2

Спартакиада үөрүүлээх аһыллыта. //СЭМЭН ЖЕНДРИНСКЭЙ ХААРТЫСКАҒА ТҮҮЭРИИТЭ

Тэттик

Куокуйдар Чурапчы оҕолоро олоҕорбут интэринээт дьыэлэригэр өйдөбүннүгү ыйаатылар

Балаҕан ыйын 19 күнэ — Чурапчы оройуонун
холкуостарын Хоту көһөрүү Кутурбан күнэ. Бу
күнү Кэбээйилэр эмиэ ахтан-санаан, кэриэстээн
аастылар.

Кэбээйи улуунун Куокуй нэһилиэгэр Павлов
Иван Иннокентьевич уһаайбатыгар турар кыра
дьыбэ өйдөбүннүк бэлиэ сурук ыйанна. Бу
дьыбэ сэрии кэмигэр 1942-1944 сс. көһөрүүгэ
кэлбит оҕолор олоҕорбуттар. Учууталынан Екатерина
Васильевна Куличкина үлэлээбит, бэйэтэ эмиэ көскө
кэлбит эдэркээн кыыс эбит. Учуутал идэлээгин
билэн үөрэх салалтата, дьонгун-сэргэбин, биир
дойдулаахтарын үөрэт диэн соруудахтаабыт. Онон ол
кыра кыра дьыбэ — Чурапчы оҕолоро олоҕор ааспыт
интэринээт дьыэлэрэ.

Чурапчы улуунун историятын кутурбаннаах
кэрчигин туһунан өйдөбүлү кэлэр көлүөнэ ычакка
табатык тиздээри, өлбүттэри кэриэстиир, кинилэри
үйэтитэр сыаллаах ыччаттарга, мустубут дьонго
туһаайан бу күн суолтатын туһунан сүгүрүйэн туран
үгүс тыл этилиннэ, ахтан-санаан аастылар.

Обуруот аһын харайар ысқылаат үлэтэ сабаланна

Чурапчы улуунугар күн бүгүн элбэх киһи хортуоппуй
олордуутунан дьарыктанар, ол эрэри харайар
сирдэрэ суох.

Маныха "Чурапчы" ТХПК салалтата олохтоохтору
250 туюннаҕа тийиэ обуруот аһын харайар
ысқылааттарыгар ыҥыраллар: "Балаҕан ыйын 23
күнүттэн овощехранилищебыт үлэтин сабалырын
иһитиннэрэбит. Ууруну иһин төлөбүр 1 киилэтэ
ыйга — 6 солкуобай. Куулгугар тигэр биіркэбитин
алдьаммат матырыйаалтан оносто сатаан,
ааккытын-суолгутун чуолкайдык көстөр гына толору
суурайабыт. Куулгутун икки хос сизкэбэ угарыт
ирдэниллэр", — диэн сүбэлиллэр.

«Эргис» кэпэрэтиип гранта тигистэ

Потребительскай кэпэрэтииптэр матырыйаалынай-
техническэй базаларын хангатыыга Мырылаттан
Виктор Петров салайааччылаах «Эргис» ТХПК 8 мөл.
тахса суумалаах гранты ылары ситистэ.

Бааһынай хаһаайыстыба 2013 сылтан
сабалан, утумнаахтык үлэлии-хамсыы олоҕор.
30-ча үлэһиттээх, 100-тэн тахса сүөһүлээх.
Мырылаба онгоһулан тахсыбыт ынах арыыта
билигин миннигэһинэн, хаачыстыбалаабынан
өрсөспүүбүлүкэбэ аатырар.

«Агростартап-2025» кыайыылаахтара ааттаннылар

Саха сиригэр «Агростартап-2025» кыайыылаахтарын
иһитиннэрдилэр. Манна 72 киһи сайаалка биэрэн
кытынна. Ол иһигэр Чурапчы оройуонуттан 7
хаһаайыстыба баар.

Онуоха сүөһү иитиитигэр туһуламмыт
бырайыактарынан Болтоно нэһилиэгиттэн анал
байыаннай дьайыы кыттылааҕа Григорий Аммосов
3 мөл. тахса сууманы, Мырылаттан Степан Попов 5
мөл. тахса солкуобай гранта тигистилэр.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Балаҕан ыйын
26 күнэ
БЭЭТИНСЭ

Балаҕан ыйын
27 күнэ
СУБУОТА

Балаҕан ыйын
28 күнэ
БАСКЫҤАНЫҤА

Балаҕан ыйын
29 күнэ
БЭНИДИЭННИК

Балаҕан ыйын
30 күнэ
ОПТУОУРУННУК

Алтынньы
1 күнэ
СЭРЭДЭ

Алтынньы
2 күнэ
ЧЭППИЭР

10° -2°

3° -6°

1° -7°

0° -7°

-1° -8°

-1° -8°

1° -7°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Айсен Николаев аан дойдутаагы IV-с библиографическай кэнгириэс аһыллытыгар кытынна

Ил Дархан Дьокуускайга Опера уонна балет тыйаатырыгар IV аан дойдутаагы библиографическай кэнгириэс аһыллытыгар кытынна. Саха Өрөспүүбүлүкэтин Национальнай библиотэтиэкэтин 100 сылыгар анаан тэрээһингэ 16 дойдуттан уонна 85 дойду эрэгийиэнигэр 900-кэ кини түөрт күн устата аныгы кэмгэ култуурунай, духуобунай нэһилиэстибэни чөл хаалларыга уонна сайыннарыга санааларын үллэстэллэр. Айсен Николаев биир үйэ устата Национальнай библиотэтиэкэ Саха сиригэр духуобунаһын киинэ буоларын, нэһилиэстибэни илдьэ сылдьарын уонна үксэ-тэрин, ааҕааччылар уонна чинчийээччилэр көлүөнэлэрин түмэрин, үгэстэр уонна билим чинчийиилэрин тирэҕэ буоларын бэлиэтээтэ. Бүгүн библиотэтиэкэ сыһыппара технологияларын уонна онгоһуу өйү киллэрэн, инникигэр эрэллээхтик хардылыларын эттэ. Ил Дарханга библиотэтиэкэ сыһыппара бородууксуйатын көрдөрдүлэр. Айсен Николаев Национальнай библиотэтиэкэ «Дьэиэ кэргэн библиотэтиэкэтэ: кинигэ күүһэ» диэн санга бырайыагыгын саҕаланытын биллэрдэ. Бу аан дойду литературатын классикатын түмүт сыһыппара кэлиэхсийэтэ бары олохтоохторго тоҕоостоох буолуоҕа.

Судаарыстыбаннас күнүгэр – быһа эпиир

Ил Дархан Саха Өрөспүүбүлүкэтин Судаарыстыбаннаһын күнүгэр, балаҕан ыйын 27 күнүгэр, 19 чаастан теле уонна араадыһа ханаалларыгар «Быһа лиинийэ» ытылларын, кини өрөспүүбүлүкэ олохтоохторун ыйытыларыгар эппиэтирин, этиилэригэр санаатын үллэстэрин туһунан иһитиннэрдэ. Ыйытылары Саха сиригэр Эрэгийиэни салайар киинэ хомуйар.

«Саха сирэ — дьоруойдар дойдулара» бырагырааматтиһиктээхтик үлэлиир

Ил Дархан «Саха сирэ — дьоруойдар дойдулара» каадыр бырагырааматын кыттыылаахтарын кытары көрсүһүүтүгэр кинилэр инникитин өрөспүүбүлүкэ сайдытыгар туох кылааты киллэриэхтэрин сөбүн туһунан кэпсэттэ. Курсаннар, быһыһыр сулууспаны модернизациялааһынтан саҕалаан, таас чоҕу переработкалааһынга, култуура нэһилиэстибэтин эбийиэктэрин чөлүгэр түһэриигэ диэри, туһалаах бырайыактарын билиһиннэрдилэр.

Ил Дархан «Буойун суола» күрэхтэһии түмүктүүр тэрээһинигэр кытынна

Айсен Николаев Дьокуускайга ытыллыбыт аан бастакы Бүтүн Арасыйыатаагы байыаннай-тактическай «Буойун суола» күрэхтэһии түмүктүүр тэрээһинигэр кытынна. Ил Дархан кыттааччылары эҕэрдэлээтэ, кинилэр хорсуннарын-хоодуоттарын уонна кыйыһыга дьулуурдарын туһунан эттэ. «Хотторбуттар суохтар — бары кыйыһылаахтар», — диэн кини бэлиэтээтэ. Күрэхтэһии кыйыһылааһынан Саха сиригэр «Боотур» хамаандата буолла. Иккис миэстэҕэ Тюмень уобалаһын «Киис» хамаандата, үһүс миэстэҕэ Хабаровскай кыраай «Амуур буойуннара» уонна Волгоград уобалаһын «Сталинград» хамаандалара табыстылар.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

Дьахталлар спартакиадалара ЫЫТЫЛЫННА

Улууска — бу күннэргэ. Барыта 5 хамаанда спорт 5 көрүнгэр күрэхтэстилэр

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

1964 сыл, бэс ыйын 13 күнэ. Муусука өрө көтөҕүллүүлээхтик оонньуур. Оройуон киинин ыччата кизгэппит стадионнарыгар дьахталлар оройуоннаагы маҕнайгы спартакиадаларыгар оҕонньоруттан оҕотугар тиийэ элбэх кини мустубута, спорт араас көрүнгэригэр кэрэ аҕаардар илин-кэлин түһүспүттэрэ...

Биһиги улууспутугар ол үтүө үгэһи сөргүтэн, быйыл дьахталлар спартакиадалара саҕалыы тыһыннанан ытыллына. Инникитин да манньык спартакиада сыл ахсын үгэс быһыытынан олохтооноругар үчүгэй саҕалааһын онгоһулунна. Улуус дьахталларын түмсүүтэ оройуоннаагы спартакиаданы тэрийсигэр көхтөөхтүк кытыннылар, элбэх үлэни быттылар.

Бу күн Афанасий Кирикович Софронов уонна Александр Федотов ааттарынан спорт уораҕайдарын, «Боотур Уус» стадион ааннара тэлэччи аһылынылар.

Дьоро тэрээһингэ Чурапчы улуһун баһылыга Степан Саргыдаев, Чурапчы нэһилиэгин баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Варвара Макарова, Чурапчы улуһугар дьахталлар түмсүүлэрин салайааччы Анастасия Афанасьева, спорт бэтэрээннэрин ааттарыттан Жанна Васильева спартакиада кыттыылаахтарын эҕэрдэлээтилэр.

Күрэхтэһии үөрүүлэх чааһыгар улууска физкултуура уонна спорт сайдытыгар сэмэй кылааттарын иһин Сылан орто оскуолатын физкултуураҕа учуутала Мария Игнатьева, остуол оонньуутугар СӨ спордун маастарыгар хандьыдаат Анна Михайлова, Мугудай орто оскуолатын физкултуураҕа бэтэрээн учуутала Саргылана Полятинская, спорт бэтэрээнэ, Чурапчы нэһилиэгин уопсастыбанньыга Анастасия Софронова, Чакыр нэһилиэгин «Күнчээн» уһуйаан иитээччитэ Елена Софронова улуус баһылыгын Махтал суругунан наҕараадаланнылар.

Күрэхтэһии түгэнэ. ААПТАР ХААРТЫСКАҕА ТҮҮЭРИИЛЭРЭ.

Барыта 5 хамаанда, «Собуруулар», «Хотулар», «Илиннэр», «Арбаалар» уонна «Улуус киинэ» диэн нэһилиэктэрин хайысхаларынан араасан, спорт 5 көрүнгэр — волейболга, теннискэ, сахалыы остуол оонньууларыгар, саахымакка, буулдьанан ытыгыга күрэхтэстилэр.

Бу күн Егор Борисов аатынан Чурапчытаагы киин библиотэтиэкэҕэ «Женсовет Чурапчы: эстафета поколений» диэн ааттаах төгүрүк остуол ытылына. Онон спартакиаданы улууска сылын аайы тэрийэргэ, өрөспүүбүлүкэтээҕи дьахталлар спартакиадаларыгар сүүмэрдэммит хамаанданы бэлэмнииргэ итиэннэ уопсастыбаннай хамсааһынга туспа бырагыраамалар торумнара онгоһулуннулар. Маны таһынан, кэрэ аҕаардар доруобуйаларыгар туһуламмыт 8 хайысхалаах дьаарбанка тэрилиннэ. Манна «Иммунитет+Красота — Красота!» диэн тизмэҕэ биологическай билим хандьыдаата Владилена Абрамова сөптөөх битэмийиннэр уонна минераллар имунитеты, унуоһу бөбөгөтүүгэ уонна тириини тупсарыга дьайыларын, суолталары билиһиннэрдэ, доруобуйаны көрүнүүгэ, чөбдигирдэргэ сүбэлэрин биэрдэ.

Оксана Игнатьева йоганан дьарыктанан, доруобуйаны көрүнэргэ, тупсарарга туһуламмыт маастар кылааһы тэрийдэ. Кини манна сөпкө тыһыны тизхиһиктэтин, стресс устуу, итиэннэ эти-

хааны имигэс онгоруу ньымаларын билиһиннэрдэ, дьарыктары ытта. Оттон Оксана Лазарева «Сөптөөх ас-үөл — дьахтар доруобуйатын сүрүн укулаата» тизмэнэн кылгас презентацияны тэрийдэ. Уһун үйэлэни, кэрэ көстүүлээх, өрүү эрчимнээх сылдыһы кистэлэнгэрин үллэһиннэ. Евдокия Посельская эрчимнээх зумба үгүс көмөтүнэн ыйааһыны түһэриигэ, былчыннары эрчийиигэ туһуламмыт маастар кылааһы, фитнес бырагырааманы ытта. Наука методикатыгар тирэҕирбит эмтиир суолталаах физкултуура анал бырагырааматын педагогическай билим дуоктара Светлана Гуляева билиһиннэрдэ. Дьылыгыр көнө унуохтаах, имигэс буолууга аналлаах маастар кылааһы хореограф Мария Поисеева көрдөрдө.

Спартакиада түмүктүүр чааһыгар улуус баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Мария Кронникова тыл эттэ уонна дьахтар хамсааһыныгар, чуолаан чөл олоһу пропагандалааһынга улахан кылаатын иһин, махтал суругу педагогическай билим дуоктарыгар Светлана Гуляевага туттарда.

Уопсай түмүккэ үһүс бириистээх миэстэни собуруу нэһилиэктэр холбоһуктаах хамаандалара ытта. Иккискэ «Илиннэр» тигистилэр. Кыйыһылааһынан улуус киинин хамаандата ааттанан, кубок хаһаайынынан буоллулар.

Улуустаагы кииннэммит бибилэтиэкэ дьонун ситиһиитэ

Ситиһии. Ол курдук, “Дьиз кэргэн” национальнай бырайыакка кыттан, 15 мөлүйүөн солкуобай суумалаах субсидияны ылар кыахтанна

Анна ЗАХАРОВА

Бу күннэргэ улууспутугар үөрүүлээх сонун кэллэ. РФ Култуураҕа министриэристибэтэ балабан ыйын 9 күнүнээҕи быһаарытынан, “Дьиз кэргэн” национальнай бырайыакка кыайылаахтар быһаарылыннылар.

Ол курдук, Е.А. Борисов аатынан Чурапчытаагы кииннэммит бибилиэтиэкэ-архып ити бырайыакка кыттан, улахан сүүмэрдээһини ааһан, 15 мөлүйүөн солкуобай суумалаах субсидияны ылар кыахтанна. Саха сириттэн манньк субсидияҕа үс бибилиэтиэкэ тигистэ. Ол курдук, Бүлүү уонна Чурапчы улуунун кииннэммит бибилиэтиэкэлэрэ, ону тэнэ Алдан куорат Якобит сэлээннэтин бибилиэтиэкэтэ ааттанна.

Айталина Смирникова салайар улуустаагы бибилиэтиэкэ туһааннаах үлэһиттэрэ өссө ааспыт сылтан саҕалаан, “Е.А.

Улуустаагы кииннэммит уонна нэһилиэк бибилиэтиэкэлэрин үлэһиттэрэ.

Борисов аатынан улуустаагы кииннэммит бибилиэтиэкэни санатытан, тупсаран тэрийии кэнсиэпсийэтин” бэлэмнээн, быйыл сайын итиннэхэ туһуламмыт модельнай муниципальнай бибилиэтиэкэлэр улахан таһымнаах куонкурустарыгар ыыппытара. Ол түмүгэ биллэн, кэлэр 2026 сылтан саҕалаан, бу федеральнай субсидия үбүнэн

улууспут бибилиэтиэкэтин матырыйаалынай-технической базатын тупсарыга үгүс өрүттээх үлэ-хамнас ытыллара былааннанар. Ол курдук, бибилиэтиэкэ аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир санга миэбэллэринэн хааччыллыаҕа, информационнай систиэмэлэр, оборудованиелар сангардыллыахтара, тупсарыллыахтара, бибилиэтиэкэ пуонда-

та сангардыллыаҕа уонна хаҥатыллыаҕа, үлэһиттэр идэлэрин таһымын үрдэтэр анал үөрэҕи барыахтара, сыллаагы өрөмүөн үлэтэ ытыллыаҕа, инбэлииттэр, нэһилиэнньэ кыаммат араната сылдыар усулуобуйаларын өссө ситэрэн, тупсаран оноруу үлэтэ тэриллээҕэ.

Манна даҕатан эттэххэ бибилиэтиэкэлэри модерниза-

циялааһын бырагыраамата 2019 сылтан саҕалаан ытыллар. Онуоха манньк граны бу иннинэ Төлөй нэһилиэгэ ылан турар.

Онон Дойдубут Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин көбүлээбит Национальнай бырайыактара олоххо кириэн, чуолаан тыа сирин кэскиллээх олоҕо түстэ-нэригэр, үүнэр ыччаттарбыт үүнэллэригэр-сайдалларыгар, аныгылыы тупсаҕай эйгэ, табыгастаах усулуобуйа тэриллэтигэр төһүү буолаллар.

Улуустаагы киин бибилиэтиэкэ кэлэктиибин, салайааччы Айталина Михайловнаны, култуура управлениетын начаалынньыгын Петр Егорович Гуляевы үлэлэрин үтүө түмүгүнэн, улахан кыайыларынан эбэрдэлиибит! Өссө да улууспут сайдытыгар туһулаабыт үлэҕит-хамнаскыт таһаарылаах буоллун, керүүлүбүт үбү көдүүстээхтик олоххо киллэрэн иһин!

Сэргэх дьаһал. Алаҕарга дьоро түһүлгэ тэрилиһнэ

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Хоту көһөрүллүү кыттылааҕа, үлэ, тыыл бэтэрээнэ Пелагея Михайловна Оконешникова төрөөбүтэ 100 сылыгар анаан, балабан ыйын 20 күнүгэр Алаҕар нэһилиэгин А.П. Лыткина аатынан «Ырыа» норуот айымньытын дьизитигэр оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, ийэлэрин, эбэлэрин үтүө аатын үйэти-тэн, «Олоҕум оҕолорбор салҕанар» диэн дьоро түһүлгэни тэрийдилэр.

Пелагея Михайловна Оконешникова Мугудайтан төрүттээх, 1942 сыллаахха, 17 эрэ саастаах күөгэйэр күнүгэр сылдыар кыыс этэ. Хоту көһөрүллүүгэ Эдьигээн улууспут кырдыаҕас ийэтин, сэрийгэ өлбүт убайын үс оҕотун, быраатын Баһылайы кытта барыта. Онно тийиэн, хоту дойду

тыйыс тымныытыттан толлон турбакка, ханнык да үлэттэн толлубакка, харытын күүһүнэн үлэлээн, нарын бэйэтэ дьонун сэргэтин көрөн-истэн, барыларын дойдуларыгар тыыннаах аҕалбыт.

Көһөрүллүүттэн кэлэн баран, Чыаппараҕа хаалан, «Жданов» колхуоска кылаадыа-сыгынан, фермаҕа үүт астааччынан үлэлээбит. Барыта сүү-көтөбүү, кыагы таһынан хамсаныы этэ. Үлэли сылдьан, Трофим Алексеевич Ефимовка кэргэн тахсан, түөрт оҕоломмуттара.

1958 сыллаахха Анҕай сайылыктан Чыаппараҕа көһөн кэлэн, 20-чэ сыл уһуйаанга, оскуола интэринээтигэр ас астааччынан үлэлээбит. Кини минньигэс хааһытын мотуйан, кини тикпит таҕаһын таңнан элбэх оҕо киһи-хара буолбута.

Пелагея Михайловна ийэ быһыытынан сатаабата диэн суоҕа. Оҕолоро кыра эрдэхтэринэ, сайылыктан ыһаахты кэлэллэригэр дьиз дьонугар барытыгар сана таңас тигэн, кэтэрдэн аҕа тара. Ону таһынан сайылык дьонугар эмиэ тигэрэ. Дьэкиимэптэр дьизэлэрэ иис сыаҕын курдук таңас тиктэрээччинэн, быстарааччынан, кээмэйдэтээччинэн, сүбэлэтээччинэн толору буолара. Лампаарыкыга оччолорго олорбут дьон бука бары кэриэтэ кини тикпит таҕаһын кэппит буо-

луохтаахтар. Ол курдук, кини ийи бэргэһиттэн саҕалаан, этэрбэһи ууларарга тийэ сатыра, онороро. Ийэ буолан туран суохтан баары онорон, күнү-түүнү билбэккэ хачыгырайан, оҕолорун иитэрэ. “Балыгыай чаанньыгын туппунан, остуолун тарпытынан барар эйгэс майгылаах киһи” диэн үтүө өйдөбүлү бар дьонугар хаалларбыта.

Пелагея Михайловна төрөөбүтэ 100 сылын бэлиттэн, оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ илинтэн-арҕааттан түмсэ түһэн, ураты дьоро киһэни тэрийэн ыттылар, талба талааннарын көрөөччүлэри сөхтөрдүлэр.

Эбэлэрин олоҕун кэрчиктэриттэн артыыстаан көрдөрөн, быһыгар ыллаан-туойан, үгкүүлээн, хоһоон ааһан, тойуктаан, чабырҕахтаан, хомустаан, быыстапка туруоран, эбэлэрин бары өттүнэн талба талаанын

дьонно билиһиннэрдилэр. Түмүккэ Чурапчы Өрөгөй ырыатын, саала дьонун кытта күргөмүнөн бары биригэ ыллаан ыйргиттылар. Дьоро күн сүрүн туруорааччыта - Ефимовтар сиэннэрэ, “Таатта” хаһыат сүрүн эрдээктэрэ, анал суруналыыс үөрэхтээх СӨ Бэчээтин туйгуна Галина Ивановна Полускина.

Бу дьоро киһэҕэ аймахтары сэргэ Чыаппараҕаагы Эр дьон норуодунай хора, «Алаҕаркаана» үгкүү ансамбыла, үгкүүхүт кыыс Зоя Дмитриева кыттыыны ыллылар. Баянҕа Руслан Федорович Гоголев добуһуоллаата.

Дьэкиимэптэр аймах бу тэрээһини ытыгыга көмө-тирэх буолбут А.П. Лыткина аатынан «Ырыа» НАД (дирижктэр Е.Н.Тотонова) кэлэктиибигэр «Балыгыай олоппоһо» диэн ааттаан талах олоппоһу бэлэх ууннулар.

Бу үтүө саҕалааһын атын аймахтарга холобур буолуохтун, манньк тэрээһиннэр үксүү турдуннар.

Хаартыскалар Дьэкиимэптэр аймах тиксэриитэ.

Чурапчы мусуойдарыгар, архыыбыгар Владимир Лаврентьев пуондата Тэрилиннэ

Үйэтитии. Кини оччотообу кэмгэ устубут видеоматырыйааллара Хоту көһөрүллүү кыттыылаахтарын үйэтитэ турар ытык аналлаахтар

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Хоту көһөрүллүү декадатын чэрчитинэн, үгүс дыһаллар былааннанан ыгытылыннылар.

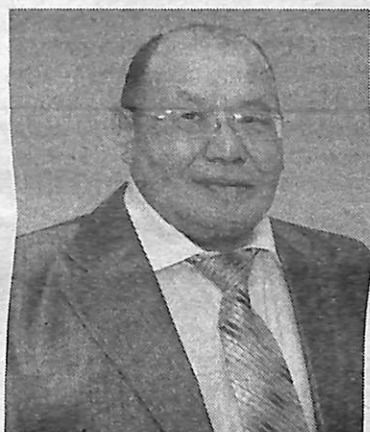
Владимир Михайлович бу үйэлэргэ хаалар баай матырыйаалы араас сылларга бэйэтэ уһулбут, “Саха” НКХ-тан муспут эбит. Ону кини төрөпүт кыһа, анал байыаннай дыһы кыттыылааһын ийэтэ, өрөспүүбүлүкэҕэ улахан волонтерскай хамсааһын салайааччыта Светлана Владимировна Диодорова-Лаврентьева барытын түмэн, оцифровкалаан улуус пуондатыгар, архыыбыгар дьиз кэргэни аатыттан бэлэх быһытынан туттарда.

“Аҕам мунньан хааларбыт нэһилиэстибэтэ наһаа элбэх, ону ийэбит харабын харатын курдук харыстаан, температуратын эрэсимин кытары тутуһан, үгүс видео-кассеталарын харайан сыгыарбыта. Ый аайы кыра-кырааан оцифровкалаан, аудиовизуальной нэһилиэстибэ быһытынан Дьоккуускай куоракка аҕабыт аатынан пуонданы астардыбыт. Ол – биир сүрүн кыайыбытынан буолар. Бүтүннүү барытын описыаан, кимнээх ким кэнниттэн саҕаралларын, ким кэпсэнэрин, туох туһунан кэпсэнэрин барытын мүнүүтэтигэр, сөкүүндэтигэр тийэс оҥордубут. Аҕабыт бэйэтин устуутун таһынан, муспут матырыйааллара өссө элбэхтэр. Ханан даҕаны бэлиэтэммэтэх олус элбэх кассета муньуллубут.

Итиннэ сыһыаран эттэххэ, билигин буола турар анал байыаннай дыһыга Чурапчы дьоно-сэргэтэ үгүс өрүттээх көмөнү оҥоро сылдьаллар, оттон ааспыт үйэҕэ, биһиги ытык аҕа көлүөнэбит хоту көһөрүллэн тийээн хоргууу, тоҥуу-хатыы, өлүү-сүтүү сорунмунун, издэниин көрүстэллэр, баһаам элбэх балыгы фронна ыппыттар. Оттон биһиги билигин сылаас дьыҕа олохтон, ама хайдах көмөлөспөт буолуохпутуй?! Ол сиэринэн быһыылаах, миэхэ эмиэ этиити курдук кириэн, аҕам муспут видеоматырыйаалларын хасыһан, икки нэдиэлэ кэрининэн элбэх баһыы үлэтин булан ыллым. Онно биир бэлиэтээһиннээх – Василий Васильевич Куличкин. Ол онон сиэттэрэн тийээн туохуласпыт – Чурапчы көһөрүтүн туһунан Куличкин пуондата тобус-толору эбит. Сорох матырыйааллары аҕам “Саха” НКХ-тан ылбыт эбит. Билигин ааптар бырааба диэн наһаа күүһүрэн турар, онон ким

■ Светлана Диодорова—Лаврентьева мусуой, архыып үлэһиттэринин. // ААПТАР ХААРТЫСКАҔА ТҮНЭРИИТЭ.

■ М.В. Лаврентьев.

ааптар буоларын быһаарыах тустаахпыт. Иккис киһинэн, Ньурбаттан төрүттээх Спартак Слепцов кэлэн наһаа элбэҕи устубут эбит. Бу устуулары барытын биһиги дьиз кэргэммит аатыттан туттарабыт, онтон салгыы бэйэбит хамыһыһа тэринэн, көрөн олохтон описаниетын, кимнээх буолалларын сиһилии быһааран, сыыспакка суруйуоххут диэн бүк эрэнэбит. Бу буолуоҕа – биһиги ыччаттарбытыгар сүдү бэлэхпит, көһөҥө көмүс кылааппыт”, – диэн Светлана Владимировна кириити тылыгар эттэ.

Мантан салгыы саалаҕа мустубут дьон биир чаас устата оччотообу көһөрүллүү кыттыылаахтарын илэ бэйэлэрин көрдүлэр. Олус хаачыстыбалаах устууларга Эдьигээн, Булун оройуоннарын сирдэрэ-уоттара көһүннүлэр, нэһилиэнньэни кытары көрсүһүлэр, санаа атастаһыылар, сэрии бэтэрдээнэрин сырдык мөссүүннэрэ, Саха бастакы Бэрэсидьиэнэ Михаил Николаевтыын көрсүһүлэр, “Айыллаан” СК буолбут улахан муньахтар дьэҥкэтик, урукку эми эргитэн, көстөн ыллылар. Оччотообуга өрөспүүбүлүкэ кылаабынай аппа-

■ Тэрээһин кыттыылаахтара. // ААПТАР ХААРТЫСКАҔА ТҮНЭРИИТЭ.

раатыгар үлэлэспит Альбина Поисеева элбэх билэр дьонун көрөн улаханлык уйадыда, инники паартаҕа олохтор туйгун үөрэнээччи курдук илиитин күөрэтэн, билэр дьонун биир-биир ааттатаан, буола турар чакчылар хас сыллаахха уһуллубуттарын чопчулаата.

Лаврентьевтар дьиз кэргэн туһунан да кэмнэммэт дьонун кылааты киллэрбиттэринэн, Чурапчы улуунун дьоккутааттары Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Яков Оконешников, улуустаагы култуура управлениетын методика Мария Васильева улахан

махталларын биллэрдилэр.

Тэрээһин түмүк чааһыгар Владимир Лаврентьев пуондата улуус архыыбын итиэннэ Өндөрүүскэ Саабын аатынан кыраайы үөрэтэр уонна этнография мусуойун, Хатылытаагы көһөрүллүү түмэлин кытары сөҥөһөр дуоҕабарга илии баттастылар.

Үтүөкэннээх киһи улахан пуондатын бу сорҕото эрэ буолар, кыһа Светлана Владимировна эппитини, инникитин өссө дьяныардаах үлэлэр күүтэллэр, аны култуура салаатыгар элбэх булумньулар тахсыахтара.

Ыспырапка

Владимир Михайлович 1957 сыллаахха олунньу 3 күнүгэр Светлана Дмитриевна Аммосова уонна Михаил Филиппович Лаврентьевтар дьиз кэргэннэ иккис оҕонон, соҕотох уолунан Мугудай нэһилиэгэр күн сириҥ көрбүтэ. Оҕо сааһа Бырыы Хаа, Бүтэйдээх фермаларыгар, сайылыктарыгар олус дьоллоохтук ааспыта.

Кырачаан Болуодьа 1964 сыллаахха Мээндийэ начаалынай оскуолатыгар үөрэнэ кирибитэ. Онтон салгыы Мугудай орто оскуолатыгар үөрэммитэ. Оскуола-таабы сылларыгар уус-уран самодеятельноска көхтөөхтүк кыттар, гитаранан доҕуһуолаан олус үчүгэйдик ыллыыра. Ол да иһин буолуо, оскуоланы 1974 сыллаахха бүтэрэн, биһир сыл производствоҕа үлэлээн баран, Дьоккуускайдаагы култуурунай-сырдатар училище хоровой салаатыгар үөрэнэ кирибитэ. Дойдугар ытык иһин төлөөн, 1976 сыллаахха Бурятияҕа Улан-Удэ куоракка танковой батальонна сулууспалаабыта. Армиятан 1978 сыллаахха эргиллэн кэлээт, үөрэбин салҕаабыта. Үөрэбин бүтэрэн, 1980 сыллаахха Чурапчы Одьулуунугар култуура дьизин дириэктэринэн ананан үлэтин саҕалаабыта. Ити сыл олохун аргыһын Дуһаны көрсөн, сүрэхтэрин холбоон ыал буолбуттара. 1989 сыллаахха Мугудайдаагы култуура дьизин дириэктэринэн аһаммыта. Кини “Маралааһы оһуордара” улуустаагы үгүс күрэхтин тэрийсэн, улууска үгүс сайдыытыгар сүҥкэн кылаатын киллэрбитэ. 1991 сыллаахха өрөспүүбүлүкэҕэ бастакынан сааһырыт дьону ыал оҥорууга туһуламмыт “Суорумнуу” кулуубу, эр дьон ортотугар чөл олоху пропагандалыыр “Сабах” түмсүүнү тэрийсиптэ.

Владимир Михайлович 2000 сыллаахха Мугудай нэһилиэгэр землеустроителенэн, нэһилиэк баһылыгы солбуйааччынан, улуус Мунньабын дьоккутаатынан үлэлээбитэ. 2003 сыллаахха Мугудайдаагы сыһыанланг киһини дириэктэринэн ананан, олохун тийэх күннэригэр диэри үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Сэмэн Тумат биир дойдулаахтарыгар Сага кинигэтин билиһиннэрдэ

Сага кинигэ. Булун улуунун Саҕастыырын сырдатар, үйэтитэр бэртээхэй кинигэ тахсыбыт

Анна ЗАХАРОВА

Чурапчыга Көһөрүллүү декадатын чэрчитинэн биир дойдулаахпыт, Саха норуодунан суруйааччыта, Булун уонна Чурапчы улуустарын Бочуоттаах олохтооҕо Семен Андреевич Попов-Сэмэн Тумат «Муус модьобону тыһынаабыт Саҕастыырым» кинигэтин биһирэмэ улуустаагы киин библиотэикэҕэ буолла.

Кинигэ Булун улуунун дьаһалтатын (баһылык А.А. Андросов) үбүлээһининэн, «Алта» кинигэ кыһатыгар 300 ахсаанынан бэчээттэммит. Суруйааччы бу 7 түһүмэхтэн турар кинигэтигэр төрөөбүт-үөскээбит Саҕастыырын, оччотооҕу уустук оҥоһаһын, төрдүн-ууһун, олохтоох дьон кыһарҕаннаах олохторун-дьаһахтарын, кытыан кыһалҕаларын уопастыбаннай өрүттэргэ тирэҕирэн суруйбут. Маныаха элбэх хаартыска киллэриллэн, кинигэни эбии ситэрэн, тупсаран биэрэр. Кииннэммит библиотэикэ «Борисов киин» отделын салайааччыта Вера Платонова кинигэ ис хоһоонун, тутулун мустубут дьонго сийилии билиһиннэрдэ.

Сэмэн Тумат кинигэтин билиһиннэрэр. // ААПТАР ХААРТЫСКАҒА ТҮҮЭРИИТ.

Сэмэн Тумат Хоту дойдуга күн сиригэр көрөн, бу дойду улуу тыһынын ингэринэн улааппытын, оҥо сааһа сүрүннээн онно ааспытын, төрүт сирдэригэр Чурапчыга төрөппүттэринин 1957 сыллаахха этэнгэ эргиллэн кэлэн, дойдутун үтүө дьонун-сэргэтин иһирэх эйгэлэригэр киһи буолан кииллийбитин, олохун суолун булунарыгар бу икки күндүтүк саныыр дойдута алгыһынан кынаттаабыттарын иһирэхтик ахтан ылла, онон суруйааччы буолан туран, оҥо сааһа ааспыт дойдутугар тапталын, ытыктабылын туһутун

- бу үйэлэргэ хаалар дьонуннаахай кинигэтин таһаарбыт: «Булун улуунун Тумат нэһилиэгин Саҕастыырын туһунан олус аҕыйах суруйуу баар. Бу дойдуга сэрии кэмнэригэр үтүс сир бэрэстэбиитэллэрэ балык булдугар тийээн үлэлээбиттэрэ. Сэбиэскэй кэмгэ балыгынан улаханньык аатыра сылдыбыт дойду. Бу кинигэбэр Саҕастыырым үтүөкөн үлэһит дьонун-сэргэтин, кинилэр олохторун-дьаһахтарын, булдун-алдын, кэрэ айылҕатын, бэйэм төрдүм-ууһум туһунан докумуоннарга олохтурбут ахтыылары, уус-уран

айымньыларбын киллэрдим. Итини тэнгэ эрдэтээҥи кинигэлэрбэр киирбит хоту дойду туһунан айымньыларбыттан, хоһооннорбуттан быһа тардылар бааллар. Ийэм барахсан алгыс кэриэтэ эппит тыллара мин өйбөр-сүрэхпэр сөҥөн, бу икки истинг дойдум иннигэр ытык иэстээхпин ылынан, дьонум-сэргэм кытыан кыһалҕаларын, олохторун-дьаһахтарын туһунан суруйа сатаатым. Өссө да ситэ илик инники былааным элбэх», — диэн суруйааччы билиһиннэрдэ. Экран нөҥүө кинигэҕэ киирбит хаар-

тыскалар, сүрүн этиилэр, суруйуулар көрдөрүлүннүлэр, итини тэнгэ «Айар үлэ алгыстаах аартыгынан» диэн Сэмэн Тумат кинигэлэрин быыстапката көрдөрүүтэ турда.

Бэлиэ тэрээһингэ Чурапчытаагы гимназия үрдүкү кылааһын уолаттара «Дорообо, Арктикам!» кинигэҕэ киирбит хоһооннорун бөлөхтүтэн быһа тардан аахтылар. Чурапчы улуунун дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Яков Оконешников, улуустаагы Олонхо киинин салайааччыта Дмитрий Попов, Чурапчытаагы кыраайы үөрэтэр түмэл дириэктэрэ Афанасий Захаров, улуустаагы гимназия саха тылын, литературатын түмсүүтүн чилиэннэрэ о.д.а. тумус туттар суруйааччыбыт Сэмэн Туматы кытта биіргэ алтыспыт дьон истинг эвэрдэлэрин тиэртилэр, суруйар-бичийэр үлэтэ уҕараабатыгар, айар үлэтигэр өссө үрдүк ситиһиилэри баҕардылар. Бу кинигэ ыччаттарга үөрэтэр-иитэр суолтата улахан, история биіркэрэһитэ буоларын бэлиэтэтиллэр итиэннэ Булун уонна Чурапчы улуустарын дьаһалтата сөҥнөһөн, ол дойдуга Көһөрүллүүгэ аһаммыт өйдөбүннүгү туруораллара тоҕоостооҕун эттилэр.

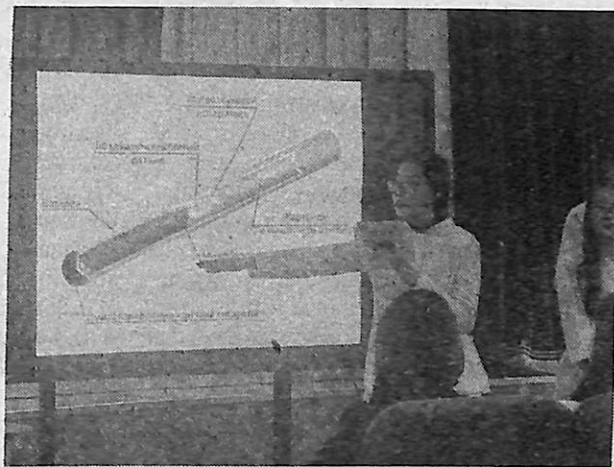
Оҕолорбут суруйаллар. Биһиги-профессор К. Г. Башарин дьыалатын салҕааччыларбыт

Балабан ыйын 18 күнүгэр профессор Георгий Прокопьевич Башарин аатынан Сылан орто оскуолатын II «а» медицинскэй кылааһын үөрэнээччилэрэ Степан Кузьмич Макаров аатынан улуустаагы гимназияга олоххо баар кутаһан дьаллыктартан сэрэтэр-өйдөтөр үлэни ыыттыбыт.

Аан бастаан, оскуола иһинэн оҕолор бэйэлэрэ экскурсиялаттылар, гимназия баай историятын кылгастык кэпсэтилэр. Сырдык, киэн-куон оскуола эбит. Историяҕа аналлаах араас иттиэндэлэри сэргэтибит. Салгыы биһиги кылааспытын билиһиннэрдит. Кыргыттар «Оһуор» сахалыы үнүкүүнү үнүкүүлээтибит, «Арыгы — эти-хааны урусхаллааччы» уонна «Электроннай табах буортута» диэн тизмэҕэ анаабыт лексийэлэригэр аахтыбыт.

Тоҕо биһиги бу тизмэлэри таллыбыт? Билиһини сайдыылаах кэмгэ бу — сүрүн кыһалҕа буолар. Биһиги — профессор, медицинскэй наука дуоктара Карл Георгиевич Башарин чөл олоҕу сырдатар уонна тарҕатар үлэтин салҕааччылар буолабыт.

Ону тэнгэ кылааспыт «Просветительская работа профессора К. Г. Башарина» уонна «Мы — за ТЗОЖ» икки бырайыагын кэпсэтибит. Ол кэнниттэн оҕолору кытта билсэн, күлэн-үөрэн, оонньоон-көрүлэн бириэмэбитин билбэккэ хааллыбыт. Түмүгэр мэдиссиинэ хайысхатын талыан баҕалаах оҕолор этиилэрин аҕалабын. «Мин эрдэ манньык хайысхалаах оскуола туһунан билбитим эбитэ буоллар, билигин эһиги одноклассникабыт буолуохтаах этим». Мин итинник ис хоһоонноох санааларын үллэстибиттэрин истэн баран, наһаа үөрбүтүм. Ол

Лизский кэмигэр.

аата биһиги оскуолабыт медицинскэй хайысхалааһын туһунан сийилии сырдатан кэпсэбиһиппит, уонна сыалбытын ситистибит диэн астыммытым. Оҕолор идэҕэ туһаайар химия, биология чаастара нэдиэлэҕэ 4 чаас буоларын, өссө эбии 2-лии ВУД чаастара баалларын билэн баран, ымсыырбыттара уонна соһуйбуттара. Оскуолабыт сайдарын туһугар манньык

көрсүһүүлэри, тэрээһиннэри тэрийдэххэ, элбэх оҕо сэргээн кэлэн үөрэниэ этэ. Түмүгэр аныгы сырыыга гимназия үөрэнээччилэрэ биһиэхэ кэлиэхтэрин, билсиһиһит өссө салҕаныан баҕараларын биллэрдилэр.

Алиана Седалищева, Сылан орто оскуолатын медицинскэй хайысхалаах II а кылааһын үөрэнээччигэ.

Норуот фольклора — барҕа баайбыт, история кэрэһитэ

Култуура. Саха сиригээҕи Научнай киин архыыбыгар Чурапчы улууһун фольклора харалла сытар

Салгыыта.
Иннин хаһыат 36-с нүөмэригэр көр.

Чурапчы улууһа былыр-былыргыттан, айылҕаттан айдарылаах элбэх ырыа-һыт-тойуксут, олонхоһут, чабырҕахыт, сэхэнньит үөскээн-төрөөн ааспыт түөлбэтин биллэр.

Саха сиригээҕи научнай киин архыыбыгар харалла сытар Чурапчы улууһун фольклорун жанрданынан наардаан, ырытан көрдөххө, барыта 600-тэн тахса докумуон көһүннэ. Бу — биір улуус холугар аҕыйаа суох көрдөрүү. 400-кэ тийэ үһүээннэр, номохтор, кэпсээннэр, мифологическай кэпсээннэр. Саамай элбэх А.А. Саввин хомуйбут сизгэ-туомна, итэҕэлгэ, ойууннааһынна, өбүгэлэргэ сыһыаннаах үһүээннэр, мифтэрэ, номохторо киридилэр. С.И. Боло төрүттэр тустарынан номохторго болдомтотун уурбут.

Ырыа Охонхой, И.П. Кононов-Ырыа Ылдьаа, П.М. Терютина, А.Т. Захарова, Г.И. Яковлев, П.Д. Аржаков, Н.П. Местников, Д.М. Пермяков, Е.К. Дьячковский, А.Р. Собакин, И.Т. Захаров, А.Д. Винокуров уо.д.а. норуот ырыаһытара ыллаан хаалбыт сүүстэн тахса норуот ырыата тилилэн, Чурапчы урут ырыа-тойук эмиз сайда сылдьыбыт сирэ буолбутун туоһулуур.

Тизмэлэринэн ылан көрдөххө, бу ырыалар үгүстэрэ саха норуотун ханнык баҕарар улууһугар көстөр ырыаларга майгынныыр, норуот үгэһин салгыыр, ситэрэр-хоторор. Кыыска-дьахтарга анаммыт ырыалар элбэхтэр: “Быттык-быттык Маарыйабын”, “Сүктэр дьахтар ырыата”, “Эртэн арахсы”, “Дьахтар хомойбут ырыата”, “Кыыс ырыата”, “Дьахтары туойуу”, “Барбат-кэлбэт буоллулар”. Онно холоотоххо, эр киһиэхэ аналлаах ырыа аҕыйах: “Уол оҕо барахсан”, “Сааһыт ырыата”, “Хаартыһыт ырыата”.

Итэҕэлгэ сыһыаннаах “Иэйэхсит ырыата” суруллан хаалбыт. Сэбиэскэй кэм саҕана, бу бобуулаах тизмэҕэ элбэх ырыа ылламматаҕа биллэрин өйдөнөр. Ол онугар дьөһөгөй оҕотугар анаммыт ырыалар бааллар: “Сүүрүк аты баайы (ырыа)”, “Көҕөчөр атыр”, “Сылгы айыһыта кэлэр ырыата”.

Айылҕа араас кестүүтүн, дьыл кэмин туһунан ырыалар элбэх варианынан бэриллбиттэр: “Сайын ырыата”, “Күһүн кэлиитэ”, “Күһүн буолуута”, “Этин ырыата”, “Түүн ырыата”, “Сир-халлаан үөскээбит ырыата”,

“Кыһын туһунан ырыа”.

Сир-дойду, өрүстэр тустарынан ырыалар эмиз көстөлөр. Сахалар озорор эбэлэрин хойуулары аныыргыны саныыллары быһыытынан эбитэ дуу, Чурапчы туһунан ырыа-тойук суох, ол онугар атын улуус сирдэрин-уоттарын хойууаллар эбит: “Былыргы Таатта ырыата”, “Таатта ырыата”, “Дьааһы ырыата”, “Амма ырыата”.

“Остуол ырыата”, “Сиппиир ырыата”, “Чабычак ырыата” диэн олох-дьаһах туһунан ырыалары эмиз ыллаабыттара суруллубут.

XIX үйэҕэ аатыра-биллэ сылдьыбыт Манчаары Баһылай туһунан ырыалары кэрэхсээн ыллыыр эбиттэр: “Манчаары ырыата”, “Манчаары ырыата Сөдүөрэҕэ”, “Сөдүөрэ Манчаарыга ырыата”.

Сэбиэскэй былаас олохсуйбутугар норуот ырыаһыттары саҕа былааһы уруйдаан-айхаллаан туойбуттара, баайдары саралаабыттара: “Саха сэбиэскэй былааска баран иһиитэ”, “Кэрэ олох кэскиллэннэ, киһи аймах дьоллонно”, “Кулаак түөрүлүүтэ”, “Саҕа олох”, “Сталин туһунан ырыа”. Аҕа дойду Улуу сэриитин кэннэ “Кыайы ырыата” ылланар буолбут.

Ырыаҕа-тойукка Чурапчы улууһун аймаабыт гражданскай сэрии, көһөрүлүү, сэрии алдьархайа, ачыктааһын-суутааһын ойууламат эбит. Норуот бэйэтин харыстанан, бобуулаах, кэрэхсэммэт тизмэ диэн өйдөөн, фольклору хомуйааччыларга итинник ырыалары ыллаан иһитиннэрбэтэхтэр, ону таарыйан ыйыппаттар да быһыылаах.

Варвара Дыдаева, Софья Собакина 1972 с. өрөспүүбүлүкэтээҕи фольклор маҕнайы бэстибээлигэр эппит оһуохайдарын тыла суруллубут, ону аныгылыы сорус хабааннаах диэн бэлиэтээбиттэр.

С.А. Листиков-Кыттаа, М.П. Кампеева, С.С. Бережнов, Н. Бутуев, Макаров, М. Васильева, В. Федоров, П.М. Терютина, С.Н. Макарова, Н.А. Макаров диэн дьон 15 остуоруйаны суруйан хаалларбыттар. Бу дьонтон үгүстэрэ норуот ырыаһыттары, олонхоһуттар, сэхэнньиттэр буолаллар. Сорох остуоруйалар 1964 с. хомурунньука бэчээттэммиттэр. Алыптаах-дьиктиллээх остуоруйа көрүнгэ ордук баһыйар эбит: “Үс уоллаах умнаһыт бааһынай”, “Ньытта уонна Сырбай”, “Аҕас-балыс”, “Айгын-Тайгын”, “Мэник Мэнигийээн”, “Муора ыраахтааҕыта Муодарыын саар”, “Анаара суох”, “Кукуйар ойуун”, “Үс быраат”, “Тураах маарка”, “Сискуо”, “Күөх ыраахтааҕы”, “Икки уоллаах Иньэ Куоҕай эмээхсин уонна

Мэлээрис диэн оҕонньор тустарынан”, “Бэрт кыыс Биэрэ, үтүө уол Дьонку”. Маны таһынан, “Финдлян дураак уонна Мукулаан бухатыр” диэн остуоруйаны “современная сказка” диэн бэлиэтээбиттэр.

Архыыпка сэбиэскэй кэм саҕанааҕы матырыйааллар харалла сытар буолан, сизгэ-туомна, итэҕэлгэ сыһыаннаах докумуон быстар аҕыйах: икки алгыс, биір андаһар кирибит.

23 олонхоһут анкетата суруллубут: Каргузова Ульяна Егоровна, Гоголев Тарас Тарасович, Сивцев Афанасий Алексеевич, Сивцев Иван Николаевич, Хокутанов Михаил Михайлович, Баина Ирина Егоровна, Кузьмина Варвара Спиридоновна, Илларионов Семен Афанасьевич, Артеев Николай Васильевич, Дыдаева Варвара Николаевна, Заболоцкий Афанасий Васильевич, Захаров Иван Иванович, Тимофеев Афанасий Васильевич, Протасов Николай Николаевич, Жирков Семен Ильич, Ефимов Михаил Прокопьевич, Аржаков Константин Терентьевич, Лазарев Дмитрий Петрович, Теплоухов-Тимофеев Иннокентий Гурьевич, Филиппов Роман Афанасьевич, Аммосов Афанасий Дмитриевич, о.д.а. “Чурапчы олонхоһуттара” диэн 2015 с. тахсыбыт кинигэҕэ бу дьон кирибитин-кирибэтэҕин, репертуардарын, олохторун туһунан сибидиэнньэлэри чопчулуурга туһаныахха сеп этэ.

Чурапчы (Боотуруускай) улууһугар Дьүлэй Бүөкээн курдук аатырбыт чабырҕахыттар үөскээн-төрөөн ааспыттара. Аныгы кэмгэ М.А. Герасимова-Сэһээрэ чабырҕахыт быһыытынан билиннэ. Бу үтүө бачым ситимин быспакка, өссө сайдан, Чурапчыга өрөспүүбүлүкэтээҕи чабырҕах күрэхтэрэ тэриллэрэ кэрэхсэбиллээх. Сыллата буолар Олонхо Ыһыахтарыгар чурапчылар чабырҕахха иннилэрин кимизэх да биэрбэттэр. Саха сиригээҕи научнай киин архыыбыгар Чурапчыга 1930-1940-с сс. суруллубут И.И. Петров, С.И. Лыткина, Т.С. Липпийһап уонна да атын ааттара ыйыллыбатах дьон чабырҕахтара бааллар. “Билбит-көрбүт”, “Кубулун-дьибил”, “Кэпсэлгэ кирибит”, “Кылыр-кылыр”, “Орудуо Дохсун”, “Хансыатыы харсытыы”, “Дьүлэй Бүөкээн чабырҕаҕа” диэн чабырҕахтары А.А. Саввин, С.И. Боло уонна ордук элбэхтик Е.Е. Лукин-Түмүт Дьөгүөр сурукка киллэрбиттэр. Бу чабырҕахтар дьиннээх фольклорнай, Дьүлэй Бүөкээн-тэн силс тардар айымнылар диэн сыаналыбын.

Ону сэргэ, аҕыйах да буоллар, таабырлар, өс хоһооно,

бит-билгэ суруллубута эмиз интэриэһинэй.

Чурапчы улууһа — былыр-былыргыттан олонхоһуттар түөлбэлээн үөскээбит, уутуйан олохсуйбут дойдулар буолар. Чурапчы олонхоһуттарын туһунан филологическай наука доктор В.В. Илларионов «Түөлбэ олонхоһут», «Чурапчинские олонхоһуты» ыстатыйаларыгар диригиник хорутан ырыппыта. Ону сэргэ, олохтоох краевед В.Ф. Ермолаев «Чурапчы олонхоһуттара» диэн кинигэтигэр 200-чэ олонхоһут аатын булан суруйбута. Кэлин 2015 с. Олонхо Ыһыаҕар “Чурапчы улууһун олонхоһуттара” антология тахсыбыта. Ол курдук, XIX үйэҕэ Хойтоһун, Ырыа Ылдьаа, Олоодо, Сулумаата уола, Ырыа Хоруодыа, Иэгий Хотоок, XX үйэҕэ Сыгынык, Ырыа Миитээ, Ырыа Чырыккай, Ырыа Хооһой, И.Г. Тимофеев-Теплоухов, П.М. Терютина, М.И. Бельх, А.Н. Кривошапкин, Г.Н. Устинов-Ньоһуяан, Н.Т. Попов, И.В. Байаханов, Н.М. Дьяконов, И.И. Терютин, П.М. Оконешников, И.Д. Оконешников уо.д.а. олонхоһоон ааспыттара биллэр. Ордук Хайахыт, Сылан, Соловьев, Мугудай, Кытаанах, Хатылы, Хадаар, Чакыр нэһиликтэригэр олонхоһоһун үгэһэ тарҕаммыт.

Чурапчы олонхоһутун хомуйуу, бэчээттээн таһаарыы революция иннинэ саҕаламмыта. Үөһэ ахтан аһарбыт, Н.Ф. Попов “Тойон Ньургун бухатыр”, И.Г. Теплоухов-Тимофеев «Куруубай хааннаах Кулун Куллуустуур» олонхоһоро суруллан, Э.К. Пекарская «Образцы народной литературы якутов» сизэрийэтинэн тахсыбыта.

Фольклору хомуйааччылар Чурапчы олонхоһутун 1940-1950 сс. үгүстүк суруйбуттар эбит. Ол курдук, И.Я. Говоров «Орунча Боотур», И.Д. Оконешников «Тамаллаайы Бэргэн», И.Г. Теплоухов-Тимофеев «Энэлэй Бэргэн», И.В. Байаханов «Түмэн Дүрбүй», М.И. Бельх «Дьүлүруйар Ньургун Боотур», «Ала Хотоҕой», А.Н. Кривошапкин «Хара Ньургун бухатыр», П.М. Терютина «Уһук Туйгун бухатыр», «Нэриэн Мүлгү», Н.М. Дьяконов «Ала Хотоҕой», И.И. Терютин «Синкэн Эрилик», Яковлев С.С.—Эрилик Эристиин «Буура Дохсун», «Айыы Дьөһүөл», «Харалаах Мохсоһол» П.М. Оконешников «Кыыс Ньургун» олонхоһоро Саха сиригээҕи Научнай киин архыыбыгар харалла сыталлар.

Н.П. Местников «Туналынса Дьаргыстай», И.Д. Платонов «Оҕо Туйгун бухатыр», Е. Седалищев «Күн Тулуур бухатыр», П.П. Аржаков «Тойон Толуу бухатыр», Г.Н. Устинов «Күн Тулуур бухатыр», «Хардан

санаа, хаан элээн Айыы Доргуйа бухатыр», И.Д. Оконешников «Тамаллаайы Бэргэн», Г.П. Флегонтов «Түгнэри Холорук бухатыр», П.М. Оконешников «Кыыс Ньургун бухатыр», И.Г. Теплоухов-Тимофеев «Эрэбил Бэргэн», И.В. Байаханов «Түмэн Дүрбүй», Н.М. Дьяконов «Тойон Ньургун уонна Кыыс Ньургун», И.И. Терютин «Синкэн Эрилик», Яковлев С.С.—Эрилик Эристиин «Буура Дохсун», Н.М. Дьяконов «Ала Хотоҕой» олонхоһорун сюжеттара, кылгас ис хоһоонноро оһоһуллан сыталлар.

В.М. Терютина «Кыыс Ньургун бухатыр», С.С. Миронов «Ытарҕалаах бухатыр», М. Макаров «Орто дойду», П.П. Аржаков «Тойон Толуу бухатыр» олонхоһорун быһа тардыта, В.П. Попов олонхо туһунан кэпсээнэ кирибиттэр.

Чурапчы олонхоһоро, атын улуустары кытта тэнгэстэххэ, үчүгэйдик бэчээттэнэн, үйэтитэн иһэллэр. 13 олонхо тахсыбыта — үчүгэй көрдөрүү. Ону таһынан, дьон дьийэтээҕи архыыбыттан матырыйааллары таһаарар буолар эбит. Ол курдук, суруйааччы М.Ф. Доһордуурап 1958 с. суруйбут “Аҕыс былас суһуохтаах Айталыын Куо” олонхо-драматын дьийэтээҕи архыыбыттан ылан, биір дойдулаахтара бэчээттээн таһааран эрэллэрэ кэрэхсэбиллээх.

Гуманитарнай чинчийии уонна хотугу аҕыйах ахсааннаах омуктар кыһалҕаларын институтун фольклористика уонна литературоведение салаатын аудиовизуальнай пуондатыгар цифровой көрүнгэ кеспүт матырыйаалларыгар Чурапчыттан 12 аудио-устуу баар эбит.

Онон Чурапчы улууһун устар ууну сомоболуур уус тыллаахтарын, талба талааннаахтарын сэбиэскэй кэминээҕи нэһилиэстибэтэ Саха сиригээҕи Научнай киин архыыбыгар сүрүннээн харалла сыталлар. П.В. Слепцов, А.А. Саввин, С.И. Боло, штаты таһынан кэрэспэдьиэннэрин, институт диалектологическай экспедициятын, 1972 с. өрөспүүбүлүкэтээҕи I фольклор бэстибээлин матырыйааллары кириэн, бу улуус фольклорун кэрэһэлииллэр. 2002 с. фольклорунан дьарыктанар экспедиция матырыйааллары, хомойуох иһин, цифровой көрүнгэ кеспөккө, расшифровкаламмака, бэчээттэммэккэ сыталлар.

Онон Чурапчы фольклора, дьингэр, син сурулла сатаабыт эрээри, үгүс матырыйааллары бэчээттэнэ иликтэр.

Айталиа Кузьмина, олонхоһун чинчийэр саха учуонайа, филология билимин хандьыдаата.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

РЕСПУБЛИКА САХА (ЯКУТИЯ)
Участковая избирательная комиссия из-
бирательного участка № 667
Выборы депутатов представительного
органа сельского поселения
«Соловьевский наслег»

РЕШЕНИЕ

О результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Соловьевский наслег»
«15» сентября 2025г. № 15

На основании протокола участковой избирательной комиссии от 14 сентября 2025 года о результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Соловьевский наслег» Чурапчинского района Республики Саха Якутия, согласно которому в голосовании приняли участие 173 избирателей, руководствуясь статьями 82 и 88 Закона Республики Саха Якутия «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)», участковая избирательная комиссия, решает:

1. Признать выборы депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Соловьевский наслег» состоявшимися и результаты выборов – действительными.

2. Признать избранными депутатами наслежного Совета депутатов сельского поселения «Соловьевский наслег»:

1. Бахчанен Анна Гаврильевна - 119 (68,79%)

2. Ефремова Валентина Васильевна – 106 (61,27%)

3. Захарова Елена Федотовна – 112 (64,74%)

4. Илларионов Виктор Иванович – 120 (69,36%)

5. Кривошапкин Дмитрий Николаевич – 129 (74,57%)

6. Попов Степан Афанасьевич – 112 (64,74%)

7. Семенова Татьяна Александровна – 116 (67,05%)

8. Сибирякова Евдокия Семеновна – 102 (58,96%)

9. Собакин Иннокентий Иннокентьевич – 114 (65,90%)

10. Собакина Дария Петровна – 105 (60,69%)

11. Яковлева Лена Егоровна – 127 (73,41%)

3. Опубликовать настоящее решение, а также данные о числе голосов избирателей, полученных каждым из зарегистрированных кандидатов в депутаты наслежного Совета депутатов сельского поселения «Соловьевский наслег».

Председатель
участковой избирательной комиссии
Николаева М.Г.
Секретарь
участковой избирательной комиссии
Кривошапкина А.И.

УЧАСТКОВАЯ ИЗБИРАТЕЛЬНАЯ КОМИССИЯ №663

Выборы главы и депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» 14 сентября 2025г.

РЕШЕНИЕ

«15» сентября 2025г. № 26
О результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) по одиннадцатимандатному избирательному округу

На основании протокола участковой избирательной комиссии №663 от 14 сентября 2025 года о результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия), руководствуясь частью 1 статьи 81 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)», участковая

избирательная комиссия №663 решает:

1. Признать выборы депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) состоявшимися и результаты выборов – действительными.

2. Признать избранными депутатами наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) получивших наибольшее количество голосов избирателей: Барашкова Надежда Дмитриевна – 119 голосов (60,71%)

Борисов Григорий Григорьевич – 120 голосов (61,22%)

Владимиров Николай Николаевич – 120 голосов (61,22%)

Захаров Гаврил Прокопьевич – 111 голосов (56,63%)

Коркин Иван Иванович – 146 голосов (74,49%)

Лазарева Татьяна Ивановна – 116 голосов (59,18%)

Пономарева Айтилина Владимировна – 113 голосов (57,65%)

Пономарева Лена Александровна – 121 голосов (61,73%)

Скрябина Екатерина Прокопьевна – 97 голосов (49,49%)

Собакин Альберт Спиридонович – 121 голосов (61,73%)

Собакин Иван Петрович – 117 голосов (59,69%)

3. Опубликовать настоящее решение, а также данные о числе полученных каждым из зарегистрированных кандидатов на должность депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Кытанахский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) голосов избирателей.

Председатель участковой
избирательной комиссии
Винокурова А.Д.
Секретарь участковой
избирательной комиссии
Неустроева Т.Н.

Участковая избирательная комиссия избирательного участка № 678 Хоптогинский наслег, Чурапчинский улус (район)

РЕШЕНИЕ

«14» сентября 2025 года № 10
О результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Хоптогинский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному округу

На основании протокола участковой избирательной комиссии от 14 сентября 2025 года о результатах выборов депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Хоптогинский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному избирательному округу, согласно которому в голосовании приняли (310) избирателей, руководствуясь статьями 82 и 88 Закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)», участковая избирательная комиссия решает:

1. Принять выборы депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Хоптогинский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному округу состоявшимися и результаты выборов действительными.

2. Признать избранными депутатами наслежного Совета депутатов сельского поселения «Хоптогинский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному округу:

1. Данилова Лидия Прокопьевна, (125 голосов) 40,32%

2. Иванов Иннокентий Афанасьевич,

(156 голосов) 50,32%

3. Кирсанов Петр Петрович, (143 голосов) 46,13%

4. Корякин Иннокентий Гаврильевич, (198 голосов) 63,87%

5. Кузьмина Варвара Васильевна, (151 голосов) 48,71%

6. Маркова Матрена Трофимовна, (245 голосов) 79,03%

7. Новгородов Аял Прокопьевич, (237 голосов) 76,45%

8. Пестерев Кирилл Кириллович, (174 голосов) 56,13%

9. Поисеев Владислав Иван, (193 голосов) 62,26%

10. Посельский Василий Васильевич, (221 голосов) 71,29%

11. Решетникова Ольга Григорьевна, (191 голосов) 61,61%

12. Романов Александр Семенович, (122 голосов) 39,35%

13. Собакин Гаврил Гаврильевич, (180 голосов) 58,06%

14. Тарабукин Айал Иллорьевич, (138 голосов) 44,52%

15. Флегонтов Иван Иванович, (129 голосов) 41,61%

3. Опубликовать настоящее решение, а также данные о числе голосов избирателей, полученных каждым из зарегистрированных кандидатов в депутаты наслежного Совета депутатов сельского поселения «Хоптогинский наслег» муниципального района «Чурапчинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) шестого созыва.

Председатель участковой
избирательной комиссии
Е. В. Адамов,
Секретарь
участковой избирательной комиссии
А. И. Захарова.

Участковая избирательная комиссия №669 организующая подготовку и проведение выборов

РЕШЕНИЕ

«17» сентября 2025 года № 20
О регистрации депутатов наслежного Совета депутатов сельского поселения «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному избирательному округу

В соответствии с частью 5 статьи 86 закона Республики Саха (Якутия) «О муниципальных выборах в Республике Саха (Якутия)», и на основании решения участковой избирательной комиссии №669 от 14 сентября 2025 года №19 «О результатах выборов депутатов сельского поселения «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)» шестого созыва по многомандатному избирательному округу, участковая избирательная комиссия №669 РЕШАЕТ:

1. Зарегистрировать депутатами сельского поселения «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) шестого созыва по многомандатному избирательному округу следующих кандидатов:

1.1. Друзьянова Егора Егоровича, 1968 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, индивидуальный предприниматель, «Глава крестьянского фермерского хозяйства Друзьянов Е.Е.».

1.2. Дьячковского Валентина Григорьевича, 1988 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, индивидуальный предприниматель, крестьянское фермерское хозяйство.

1.3. Дьячковского Герасима Григорьевича, 2000 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Огусур, личное подсобное хозяйство.

1.4. Игнатьева Ариана Андреевича, 1992 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус

село Усун-Кюель, Муниципальное бюджетное образовательное учреждение «Сыланская СОШ имени профессора Г.П.Башарина», сторож.

1.5. Макарова Василия Семеновича, 1972 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Улахан-Кюель, Муниципальное бюджетное образовательное учреждение «Улахан-Кюельская ООШ имени А.А.Макарова», водитель.

1.6. Макарова Егора Авксентьевича, 1988 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение Центр развития ребенка детский сад «Сулусчаан», рабочий.

1.7. Макарова Николай Семеновича, 1957 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, пенсионер.

1.8. Монастыреву Ольгу Петровну 1962 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Чурапча. Государственное автономное учреждение Республика Саха (Якутия) Центр «Мой бизнес» заведующий обособленным подразделением МР Чурапчинский улус (район).

1.9. Нестереву Надежду Алексеевну, 1979 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение «Центр развития ребенка - детский сад «Сулусчаан», заведующий,

1.10. Никитина Владимира Николаевича, 1973 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, машинист Сыланского участка Чурапчинского филиала Государственного унитарного предприятия «Жилищно-коммунальное хозяйство» Республики Саха (Якутия).

1.11. Никитина Семена Ивановича, 1950 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Чурапча, пенсионер. Выдвинут Якутским республиканским региональным отделением Политической партией «КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ»

1.12. Протодьяконова Юрия Александровича, 1999 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, ЧРСИОР имени Д.П.Коркина, тренер - преподаватель по вольной борьбе.

1.13. Сивцеву Лидию Степановну, 1963 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, Муниципальное бюджетное образовательное учреждение «Сыланская СОШ имени профессора Г.П.Башарина», учитель родного языка и литературы.

1.14. Семенову Марианну Николаевну, 1981 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун - Кюель, Муниципальное бюджетное дошкольное образовательное учреждение Центр развития ребенка детский сад «Сулусчаан», инструктор по физической культуре. Выдвинут Якутским региональным отделением Всероссийской политической партией «ЕДИНАЯ РОССИЯ»

1.15. Семенова Юлия Николаевича, 1989 года рождения; место жительства – Республика Саха (Якутия), Чурапчинский улус село Усун-Кюель, Государственная противопожарная служба Республики Саха (Якутия) Чурапчинского улуса село Усун-Кюель, водитель.

2. Выдать зарегистрированным депутатам удостоверения об избрании депутатом сельского поселения «Сыланский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия) установленного образца.

Председатель участковой избирательной комиссии №669
Л.И.Сивцева,
Секретарь участковой избирательной комиссии №669
П.М.Собакина.

ГИБДД сэрэтэр

Суол – халтараан,
сэрэхтээхтик сылдыын!

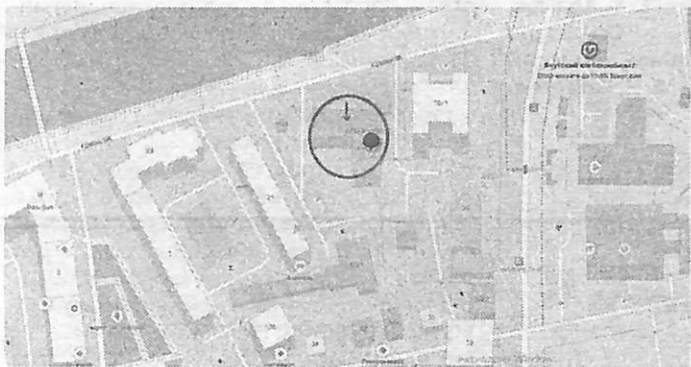
Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ

Суолга куттал суох буолуутун кэтиир иниспиексийэ үлэһиттэрэ түүн күүскэ тонгорорунан, сорох сиригэр хаар түспүтүнэн, онон халтараан буолбутунан, Чурапчы улуунун олохтоохторун суолга болломтолоох уонна сэрэхтээх буолалларыгар ыгыраллар.

«Суоппардар, суол быраабылатын тутуһаргыт булгуччулаах. Түргэнник айаннаамаҥ, соһуччу эргийиһиҥ, тохтоһууну оҥорумаҥ. Халтараантан сылтаан, саахал тахсыан сөп. Маны таһынан, төрөппүттэр, оҕолоргутугар ордук күүстээх болломтобу тутун уурун», — диэн Чурапчытаабы ГИБДД үлэһиттэрэ сэрэтэллэр.

Сатыы сылдыар дьон светофор күөх уотугар эрэ суолу туоруулара булгуччу ирдэнэр. Түүн, эбэтэр хараҥа кэмгэ уоту тэийтэн көрдөрөр киллэһиктээх таҥастары кэтэ сылдыын.

Внимание!

«Сахатранснефтегаз»:
оплачивайте газ в центре
Якутска

АО «Сахатранснефтегаз» информирует, что для удобства своих абонентов открыт дополнительный пункт приёма платежей за газ и техническое обслуживание в здании «Холбос» по адресу: **г. Якутск, ул. Крупской д. 19.**

График работы: понедельник-пятница, с 09:00 до 18:00.
Перерыв на обед: с 13:00 до 14:00.

Оплата принимается исключительно по безналичному расчету.

В данном пункте так же можно подать заявления на заключение договоров на поставку газа и техническое обслуживание на квартиры, получить консультацию по всем вопросам, связанным с начислениями, передачей показаний счётчиков и оплатой за использованный газ.

Пресс-служба АО «Сахатранснефтегаз»

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

►Екатерина Яковлевна Барашкова аатыгар 1994 сыллаахха Одьулууннаабы 14 нүөмэрдээх лицейгэ иистэннээннэр отделениеларын бүтэрбитин туоһулуур диплом сүппүтүнэн, дьыҥга суоһунан аабыллар.

Көннөрүү

«Саҥа олох» хаһыат балаҕан ыйын 19 күнүнээҕи 37 №-гэр тахсыбыт «Өрөспүүбүлүкэ национальнай библиотекэтигэр – чурапчылар» диэн М.А. Герасимова – Сэнгээрэ матырыйаалыгар «**Анна Яковлевна** 1949с. от ыйын 12 күнүгэр Үөһээ Дьааҥы Янскайыгар төрөөбүт» диэн оннугар «**Зоя Гаврильевна**» диэн көннөрөн аабаргытыгар.

Кэриэстэбил

Баартаах, байанайдаах Убайкааммыт

Хадаар төрүт олохтооҕо **Климов Афанасий Романович** олохтон туораабыта номнуо биир сыла туолла. Кини 1949 с. олунньу 28 күнүгэр үс оҕоттон 2-с оҕонон күн сиригэр көрбүтэ. Оҕо сааһа сибэкки симэхтээх, Таатта үрэх тардылаах Сири Холлобос куула сайылыгынан Чолбонунан ааспыта.

Хадаар алын сүһүөх оскуолатын 1961 с. бүтэрэн баран, 5-с кылааска Хайахсыкка үөрэммитэ. Үөрэммит сылларыгар оскуола ытар бары тэрээһиннэригэр көхтөөхтүк кытара. Сайынҥы кэмгэ окко үлэлээн мэлдьи хайҕанара, дипломнарын, грамоталарынан наҕараадалана.

Хайахсыкка үөрэммит сылларыгар эмиз элбэх ситиһиһилээх үөрэнээччилэртэн биридэрэ этэ. Олимпиада, уус-уран аабылар кыттылааҕа буолан, 1965 с. Махтал суругунан наҕараадалаа. Итинтэн кини оҕо сылдыан кэрэбэ, үчүгэйгэ тардыһара көстөр.

1965 с. көнүл тустууга 45 кг I-II миэстэлэри ылан, «Урожай» уопсастыба наҕараадаһын туппута. Ити сыл Аммаҕа улуустар икки ардыларынааҕы күрэххэ 47 киһи ыйааһынҥа 3-с миэстэ буолары ситиспитэ. Бу ситиһиһилэрин иһин, Хайахсыт оскуолатын махта-

лын ылбыта.

Оскуола кэнниттэн Төҥүлүтээби ОПТУ-га «кирэн, тракторист-машинист идэтин баһылаан, категориятын үрдэтинэ, Ньурбаҕа барар. Үөрэнэ сылдыан, Бүлүү кыһыныын Мария Алексеевнанын ыал буолан, дьыэ-уот туттан олохтооттара. Манны кини «Киносеткэ» суоппарынан таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Уонча сыллаах үтүө суобастаах үлэтин иһин, анал саха быһаҕынан ону тэнэ Бочуотунай грамотанан наҕараадалаа. Ол үлэлиир кэмнэригэр дьон биһирэбилин ылан, Бүлүү оройуонун дьокутаатыгар тийэ үүммүтэ.

1982 с. Бүлүүтээби Райсельхоз техникумга үлэбэ кириэн, «ЗИЛ-157» масссына уруулун туппута. Онтон эргиллэн кэлэн, «Нуотара» сохуоска үлэбэ кириэн пилорамшигынан үлэлээбитэ.

1995 с. Хадаар орто оскуолатыгар автобус суоппарынан үлэбэ кирибитэ. 1997 с. Саргылана Петровна Пудовалыын холбоһон, өр сылларга үөрэ-көтө ныйр-бааччы олохтооттара. Сүөһү-сылгы иитэн, нэһилиэккэ ытыктанар ыал буолбуттара. Ол кэмгэ оскуолаҕа хачыаарынан, оробуочайынан 2007 сылга биэнсийэбэ тахсыар диэри үлэлээбитэ.

Баартаах, байанайдаах булчут этэ. Улахан кылы, кырдыаҕа да, куһугар-хааһыгар тийэ бултуура. Дьонугар-сэргэтигэр аар айылҕатын быангыттан, көмүс хатырыктаабыттан бэрсэн, күндүлээн үөрдэрэ-көтүтэрэ.

Тыа хаһаайыстыбатын Министириситибэтин 100 сыллаах үбүлүйдээх бэлиэтинэн наҕараадаланыта кини ситиһиһилээх үлэтин-хамнаһын туоһулуур.

Баар-суох убайбыт, аҕабыт тэнэ истинник саныыр киһибиһин Афанасий Романовичи иһирэх тылынан мэлдьи ахта-саныы сылдыахпыт, сырдык мөссүөнүн хаһан да умнуохпут суоҕа.

Чугас аймахтара

Решетниковтар, Ксенофоновтар,
Климовтар.

КУТУРҔАН

Чурапчы сэлиэннэтин кырдыаҕас олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ – күндү тапталлаах аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит

ПОПОВ Николай Иннокентьевич

уһун ыарахан ыарыыттан бу дьыл, балаҕан ыйын 22 күнүгэр олохтон туораабытын аймахтарыгар, бары билэр дьонугар диригин курутууһун туран иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, сэрйи сылларын оҕото, күндү аҕалара, эһэлэрэ, хос эһэлэрэ

ПОПОВ Николай Иннокентьевич

ыарахан ыалдыан олохтон туораабытынан, оҕолоругар Варвараҕа, Егорга, Николайга, кийииттэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, аймахтарыгар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Степановтар, Сергеевтар, Новгородовтар.

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, күндү аҕалара, эһэлэрэ, хос эһэлэрэ

ПОПОВ Николай Иннокентьевич

олохтон туораабытынан, уолугар, күтүөппүтүгэр Николайга, кини дьыэ кэргэнигэр, бары аймахтарыгар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Лаврентьевтар, Диодоровтар, Гороховтар, Рахматуллиннар.

Чурапчы сэлиэннэтин олохтооҕо, ытыктыыр аймахпыт

ПОПОВ Николай Иннокентьевич

89 сааһыгар олохтон туораабытынан, уолугар, күтүөппүтүгэр Егор Николаевичка, кийиитигэр, балтыбар Ага Петровнаҕа, уолугар Николай Николаевичка, кийиитигэр Татьяна Гермогеновнаҕа, кыһыгар Варвара Николаевна Поповтарга, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Дьячковскайдар.

ытыктыыр бырааппыт, Сыланг нэһилиэгин Улахан Күөл учаастагын иһин турууласпыт уонна элбэҕи ситиспит

МАКАРОВ Аким Егорович

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан, кэргэнигэр Вера Егоровнаҕа, кыһыгар Алинаҕа, күтүөтүгэр Ваняҕа, кийиитигэр Светаҕа, сиэннэригэр, биригэ төрөөбүт убайыгар, саҥаһыгар, эдьийдэригэр, күтүөттэригэр, кинилэр оҕолоругар Макаровтарга, Слепцовтарга, Пестряковтарга диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Покровскайтан, Дьокуускайтан, Чыаппараттан таайа Лөгөнтөй Гоголев оҕолоро, кийииттэрэ.

Улахан Күөл учаастагын олохтооҕо, күндү аҕалара, эһэлэрэ

МАКАРОВ Аким Егорович

олохтон туораабытынан, биригэ үлэлиир кэллиэгэбитигэр Вера Егоровнаҕа диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

А.А. Макаров аатынан Улахан Күөл сүрүн уопсай үөрэхтээһин оскуолатын кэлэктиибэ.

Чурапчы улуунун Улахан Күөл олохтооҕо

МАКАРОВ Аким Егорович

бу дьыл, Балаҕан ыйын 23 күнүгэр ыарахан ыарыыттан соһуччу олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

Сыланг оскуолатын 1980 сыллаахха биригэ үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо.

Тапталлаах быраата

МАКАРОВ Аким Егорович

олохтон туораабытынан, эдьийигэр кэллиэгэбитигэр Евдокия Егоровна Слепцоваҕа диригин кутурбаммытын тиэрдэбит.

П.Н. Сокольников аатынан Чурапчытаабы киин балыһа кэлэктиибэ, профкома, бэтэрээннэрин сэбиэтэ.

"САҢА ОЛОХ" хаһыат

Кылаабынай
эрэдэктэр
ГОРОХОВА
Людмила
Владимировна

Түрийтэччилэр: СӨ Бырабытыалыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Сударыстыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабэчээт" ГАУ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhaechoat@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салалатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №ТУ14-00559.

Эрдээжсийэ аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.Пинигина, 26 а. Төлөпүүннэригэр: эрдээктэр – 41-332, отделлар – 41-265. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааптар сурутар этилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэхтэр буолбатах. Сурутка ыйыллар чачылар кырдыктаахтарыгар эппитингэни ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 38 (12017). Кээмэйэ 2 бл. Ахсаана 830. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэбэ биридэ: бээтинсэбэ тахсар.

Хаһыат 25.09.2025 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 26.09.2025 с. таҕыста. Дьокуускай к. Вилюйскай переулок, 20 №-дээх дьытыгэр, "Ю.А. Гагарин аатынан Дьокуускайдаағы өрөспүүбүлүкэтээби типография" АУО бэчээттэннэ.

@SANAOLOH